

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

5 An non iustitia sit generalis virtus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

diost, cum bonum faciat habentem: ergo neque ad hoc voluntas eget habitu. Respondetur quod quamvis iustitia sit formaliter bonum habentis: tamen eius obiectum est bonum alienum: veratur enim circa hoc quod est reddere alteri, quod suum est. Et in hoc stat aliarum dissimilitudo.

Ad primū arg. Ad primū igitur argumentum respondetur, quod iustitia non est veritas, quæ dicitur ad æquationem rei ad cognitionem, sed ut significat rectitudinem, quam ratio, quæ veritas dicitur, in appetitu constituit, atque imprimuntur propter propinquitatem effectus ad causam, nomen causæ per sinecdochem effectui tribuitur. Ad secundum respondetur: Ob id, quod voluntas sequitur rationis ordinem, velle aliquid in ordine ad alterum: quare non obstat quin ordinare, sit proprium actus rationis, & nihilominus competat iustitia, quæ est in voluntate. Ad tertium iam autem responsum est, quod Philosophus loco citato 2. Ethicæ solum constituit, virtutem moralem esse in subiecto, quod est rationale per participationem: id autem non solum convenit irascibili & concupiscibili, in quibus sunt fortitudo & temperantia verum & voluntati, quatenus rationi obedit, id quod iustitia inclinat in ordine ad alterum modo expositio: tamen si voluntas plus rationis participet: quia propinquius illi adiungitur.

ARTICVLVS V.

Utrum iustitia sit generalis virtus.

Non satis est constituisse iustitiam esse virtutem, nisi examinatur sine specialis virtus an generalis. Et arguitur quod nulla sit iustitia generalis: iustitia est una cardinalium virtutum, vt patet Sapientia 8. Sobrietatem & iustitiam docet, prudentiam & virtutem: hoc est fortitudinem: generale autem non cõdiuiditur speciebus. Et confirmatur: quia temperantia eod quod est cardinalis virtus, non est generalis sed specialis. Secundo arguitur. Iustitia est ad alterum: fortitudo autem & temperantia hominem componunt in ordine ad seipsum: istæ autem sũt rationes diuersæ: ergo iustitia non sic est generalis, vt ad temperantiam & fortitudinem procedatur. Tertio arguitur.

tur: si iustitia esset generalis virtus etiã omnibus eadem per essentiam, quod 3. Ethicæ 1. insinuare videtur Aristoteli ubi ait, iustitiam esse totam uirtutem, hoc est, eadem omni uirtuti, hoc autem est falsum, nam tunc iustitia diuideretur in fortitudinem, & temperantiam, de illisque prædicaretur sicuti animal de homine & equo: quod in absurdum est dictum, quonia ratio iustitiæ, quæ est, esse ad alterum, non potest sic esse per essentiam genus omnium virtutum quæ nõ sunt ad alterum. Quare absurdissima esset diuisio iustitiæ in alias uirtutes cardinales tanquam in suas species.

Aristo.

Quod arguitur: In uirtutibus vt potest quæ ex inclinatione naturæ procedunt, nihil est superfluum, sicuti neque in alijs naturæ operibus, si ergo generalis iustitia abunde hominem in bonum commune refert, superflua erit particularis iustitia, atque eo potissimum quod unum & multa, non diuersificanc speciem, instituere autem hominem in ordine ad bonum commune, est instituere in ordine ea multa instituere verò in ordine ad particularem, personam, est ordinare ad unum, non est ergo quod duas iustitiæ species hac ratione distinguamus. Alioqui & tertiam effingere deberemus mediã, quæ partes eiusdem familie ad bonum domus instituat, quippe quod medium est inter commune & priuatum. In contrarium autem est uerbum citatum Aristoteli, nempe, iustitia est tota uirtus, hoc est, Omnis uirtus est quardam iustitia. Cui sententiæ accedit non modò vulgaris sermo uerum & Euangelicus: Nisi abundauerit iustitia, uestra, &c. Vbi omnis uirtus censetur iustitiæ nomine. Vnde fit ut omnis studiosus dicatur iustus.

Argu. 4.

Aristo.

Ad plenam quæstionis responsionem, quinque opus est conclusionibus. Nam arbitrati sumus tres articulos S. Thomæ sub uno titulo luculentius ac subinde commodius posse decidi. Prima Optime iustitia primum omnium diuiditur in iustitiam generalem & particularem. Probat̃ur conclusio: iustitia, quod identidem repetere oportet, est hominis uirtus per comparationem ad alium, comparatio autem hæc duobus modis fieri potest. Cõferatur enim homo uel ad alium, ceu singularem eiuem consideratum, uel ad alium consideratum, ut publica præditus est auctoritate, quæ bonum commune administrat.

Prima conclusio.

Probatio.

SOTO
iure
legibus
Dicit
13

strat. Nam respublica, ac princeps eam ad ministrans respectum habet ad omnes ci-
 ves atque ad ipsam singulis. Itaque sicut
 in corpore humano membrum vnum com-
 paratur, & ad alterum & ad totum, ad
 quod partes ipsae ordinantur, sic & in re-
 publica se habent ciues. Exo. vtraque ergo
 comparatione sumi potest ratio iustitiae,
 Quocirca iustitia quae ordinat ciuem ad
 ciuem, tanquam vnam partem ad alter-
 ram, est particularis, sub qua militant con-
 tractus omnes emptiones, locationis, testi-
 tutionis mutui, solutionis mercedis,
 & c. Altera vero quae ordinat ciuem in bonum
 commune, est iustitia generalis: quae quid-
 em sic nominatur, tum ab obiecto & fi-
 ne: nam bonum commune est omnium
 generale, tum etiam ab effectu & proprio
 munere: nempe quod virtutes omnes ordi-
 nat ad tale commune bonum, videlicet vt
 vir fortis strenue agat in bello ob commu-
 ne bonum, & vir temperatus abstineat ab
 alieno toto, ob conseruationem eiusdem
 communis boni: Et quonia ordo iste par-
 tium ad commune bonum fit per leges,
 quibus princeps vniuersos ad idem bonum
 instituit, eadem iustitia nominatur etiam
 legalis. Restat autem dubium, quod tertio
 argumento quaerebatur, vtum scilicet
 hac generalis virtus sit singulis virtutibus
 eadem posse essentiam? Itaque sicut ani-
 mal quod est genus per essentiam praedica-
 tur de singulis speciebus, sic & prudentia
 & fortitudo sit iustitia. Ob idque subiungi-
 tur secunda conclusio iustitia legalis ac ge-
 neralis non est eadem per essentiam singu-
 lis virtutibus, sed est specialis virtus, con-
 stans per proprium imperium referens in
 commune bonum. Dilucidatio conclusio-
 nis abunde illam demonstrat. Bisariam
 enim res dicitur generalis: Vno modo per
 praedicationem, sicut animal est genus ad
 suas species, & quod hoc modo est genera-
 le ad essentiam communem pertinet, quibus
 est generale. Quare essentialiter de singu-
 lis praedicatur, nam genus est de essentia
 specierum. Alio modo quidpiam dicitur
 generale secundum virtutem videlicet
 quia causa est inferioribus influens, quae
 admodum sol respectu omnium infetio-
 rum causam. Et quod hoc modo est
 generale, non est particularibus idem
 essentialiter, neque de illis praedicatur. Ignis
 namque non est sol. Ex hac diuisione colli-

gitur conclusionis ratio: Iustitia generalis
 seu legalis nullatenus est genus respectu
 aliarum virtutum, sed hac duntaxat vi-
 pollet, vt cunctas referat in bonum com-
 mune ergo non idem id illis essentialiter,
 sed est quaedam specialis virtus ceteris im-
 perans. Exemplum nobis accommodatiss-
 simum elucet à charitate. Haec enim virtus
 specialis est, secundum propriam rationem
 a fide atque spe distincta, nihilominus per
 eius imperium vniuersa aliarum virtutum
 opera refert in Deum tanquam in finem
 supernaturalem. Deum enim quis aut stre-
 nue agit in bello aut cum moderamine
 tangibilibus virtutibus propter naturalem ho-
 nestatem, opus illud fit à solis virtutibus.
 Si autem eadem exhibeat opera propter
 Deum, relatio illa fit charitate. Quom-
 admodum ubi quis furatur propter fornicationem,
 furum elicitur ab iustitia, im-
 peratur autem à luxuria. Par ergo modo,
 si quis in officijs particularium virtutum
 se exercet, propter peculiares earundem
 fines, officia illa non excedunt limites
 illarum virtutum, dum verò eadem praestat
 officia propter custodiam & cultum boni
 communis, & vt publicis legibus obtem-
 peret, relatio illa fit à iustitia legali, quae
 ideo dicitur generalis. Quod si interro-
 ges quid nam sit vnam virtutem alijs im-
 perare, respondetur nihil aliud, quam
 eam causam vniuersalem illas ad opus ad-
 mouere, atque vnà cum ipsis ad idem
 opus concurrere. Tertia conclusio: Iu-
 stitia haec generalis & legalis potissimum
 residet in principe quasi architectone,
 ac deinde in subditis, quae probe affi-
 ciuntur, vt promptè legibus ac principi
 obtemperent. Enimvero sicut architectus
 lapides omnes & ligna disponit qualiter
 ab fabricam est necessarium, sic debet prin-
 ceps ciues omnes ad bonum commune in-
 stituere ac referre. Quarta conclusio: Vna
 quaeque virtutum considerat vt à iustitia
 legali imperatur, potest denominationem
 suscipere, vt legalis dicatur, quemadmo-
 dum omnis virtus secundum rationem qua
 à charitate imperatur, dici potest quodam
 modo charitas. Haec conclusio ad inter-
 pretandum Aristotelem adfecta est. Quod
 enim ait: Iustitiam esse totam virtutem,
 huc exhibet sensum, quod qualibet virtus im-
 perata à iustitia legali, quodammodo est
 iustitia legalis. Quinta conclusio: Praeter
 iustitiam

Dubita-
tio.

Secunda
conclu-
sio. quia
is sit dubi-
tationi
iam modo
posita.
Diluci-
datio
conclu-
sio.

Probatio. iustitiam legalem, que modo exposito generalis est requiritur particularis. Probatur sic. Virtutes, ut sepe dictum est, per obiecta discernuntur, præter rationem autem obiecti iustitia legalis, que est reliquarum virtutum opera in bonum commune referre, est alia particularis ratio reddendi vicique quod suum est, ergo ad hoc necessaria est particularis iustitia. Et confirmatur hæc ratio. Præter legalem iustitiam requiruntur alie virtutes particulares, scilicet fortitudo & temperantia ad eliciendos actus circa sua particularia obiecta non obstante quod iidem actus ab eadem in legali iustitia referantur in bonum commune, ergo pari iure requiruntur iustitia particularis ex qua eliciatur opus circa suum obiectum, quod quidem aliquando imperatur ab eadem iustitia legali, aliquando vero minime. Potest enim quis mutuum reddere, aut mercedem solvere operatio, non propter obedientiam legis, nec propter bonum commune, cuius nullum habet amorem, sed ut sevet suam fidem propter seipsum, & tunc talis actus emanat a sola iustitia particulari. Si autem id faciat propter bonum commune, & ut legi auscultet, tunc imperatur a legali. Quæ ratione non solum Philosophus locis supra citatis duas species ponit iustitiæ & 5. Ethic. capit. 2. expresse ait sermonem facere de iustitia, que est pars virtutis, hoc est particularis iustitiæ verum & facti Doctores eundem vbi que notant distinctionem. Vnde Chryso- stomo super illud Mat. th. 5. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, aut universalem virtutem ait illic designari, aut particularem, avaritiæ contrariam. Prima conclusio extra vllam controversiam cunctis est doctoribus receptissima, nam omnia tam sacra quam profana appellantur quemcunque studiosum iustum, ac perinde quemcunque virtutem quodammodo iustitia. De secunda autem non omnes. Neotericus D. Thomam auscultant, immo ab ipso resiliens negat iustitiam generalem ac legalem, esse specialem virtutem, sed autem esse rationem quandam omni virtuti per essentiam communem. Inter hos est Buridanus quæst. 4. hanc sententiam aduersus Thomam atque secundum istos repugnantia, quatenus hominem mouet, ut moderato viuatur cibo & potu propter particulari honestatem, aut ratione studij, aut iustitiam,

rem habet & nomen temperantiæ sed quatenus ad idipsum hominem inclinatur ut legi obediatur & principi est iustitia legalis. Et æqua ratione fortitudo, atque aliarum vna qualibet Arbitrantur namque singulas per seruitutes illam habere innatam rationem obediendi legi. Probationem suam Buridanus ex peni Numinalium depromit. Superflue enim inquit, multiplicatur virtutum habitus vbi non sunt necessarij Singule autem virtutum suo prope ingenio appellant hominem ad studiosè agendum, non solum ob particulares fines, verum propter bonum commune, & ad parendum legibus, ergo superuacanea est alia specialis virtus, cui hoc munus tribuatur. Secundam præmissam videtur sibi ipse colligere ex Arist. . Ethic. capit. 4. vbi docet omnem virtutem id proficere, ut fiat opus ex electione propter finem honestum bonum autem commune & legis obedientia est honestissimum, ergo quacunque virtus in illam rationem finis inclinatur. Mox omnis virtus perficit habentem, ut perpetuo operetur quado, vbi, & quomodo oportet, sed sepe numero occurrit, agendum esse propter bonum commune, atque ad obedientiam legis, ergo qualibet tunc virtus, si virtus est id per se præstare poterit. Accedunt hæc & Aristotelica testimonia, ait quippe 4. Ethic. de Magnificencia, magnificum non esse in seipsum sumptuosum, sed in cõia. Et 1. de Fortitudine ait, illam virtutem potissimum versari circa pericula belli bellum autem, ut iustum sit, geri non potest, nisi ob commune bonum ergo particularis virtutes rationem habent generalis iustitiæ, atque adeo non est alia specialis necessaria. At vero argumenta hæc non sunt tanti roboris, quam isti existimant. Immo & ratio cum primis, & deinde Arist. documenta è regione illis obstant. Primum. n. hoc ipsi nobiscum postulat quod iustitia legalis generalis iustitia est agere propter bonum cõie, & propter obedientiam legis. Ex hoc autem loco emergit contra istos manifesta ratio. Statim, quempiam probe esse virtute affectum ad operandum propter particularem finem, non autem propter eõem, & vice versa, vbi alia sunt difficultates diuersæ agendi, diuersi opus est virtutibus, ergo iustitia legalis alia est a particulari. Antecedens experientia confirmatur est. Videtur non que obediendum hominibus, qui pro-

Motiuū primū Burida.

Aristot.

Secūda rō eiusdem auctoris.

Aristot.

Primū arg. contra Buridanum.

OTO
IURE
LOIUS
DIE
13

pter honestum particulare bonum fugaliter vivit, & tamen nullo dicitur legis respectu imo forsan, odium eius habet, quia odio habet prelatum. Ob idque si opus aliam non haberet honestatis rationem nunquam propter legem illud exequeretur. Rursum, opus

Secunda ratio.

virtutis facere propter obedientiam, alia rationem habet quam illud facere propter alium honestum finem, sicuti & ieiunium frangere propter famem, aut ex contemptu legis, diversa sunt vitia, ergo & obedientia & temperantia diverse sunt virtutes. Alias profecto si quam impugnamus opinionem, vera esset, nulla opus esset speciali virtute obedientia, sed sufficerent virtutes alie, in quarum materis obedientia versatur. Accedit

Aristot.

& Aristot. testimonio, Primum ait 5. Ethic. complures in proprijs posse uti virtute, quatenus nequeunt in ordine ad alterum. Et 3. Polit. ca. 3 ait non esse eandem virtutem viri boni & boni civis, bonus autem civis est, qui bono publico probe inseruit. Alia est ergo legalis virtus, quae ad hoc inclinatur ab alijs particularibus. Quia age, Aristot. ex parte 5. Ethic. r. duas distinguit iustitiae virtutes, legalem & particularem ex diversitate obiecti, quarum prioris obiectum dicit esse iustum legitimum & legale, posterioris vero aequum quod est ad privatam personam. Sicuti in naui alia est virtus remigari, pura industrie remigare, etiam si de salute nauis nihil cogitet, alia vero gubernatoris eandem procurantis salutem, ergo iustitia legalis non solum dicitur rationem generalem omnium virtutum, sed etiam specialem virtutem. Vnde ad primum Buridani argumentum, negatur particularem virtutem ad bonum commune per se suum referre opus, sed hoc illis praestat iustitia legalis, sicuti particularis virtus non est charitas, nisi quatenus à charitate referatur in Deum. Et ad proterum Aristot. auctoritatem respondetur ipsum non affirmare, quod magnificentia operetur ob bonum commune, sed ait esse utilem multitudini. Neque vero fortitudo in idem per se inclinatur commune bonum. Aliud enim est, quod bellum non sit principi indicandum aut suscipiendum nisi propter commune bonum, aliud vero quod cuiusque militis fortitudo ad idem se referat bonum.

Ad primum arg. Buridani.

Ad alium ex Aristot.

Ex his ergo facilis fit descensus ad principalem argumentorum solutionem, Ad primum enim respondetur iustitiam quae nu-

mero ponitur cardinalium, non esse legalem & generalem, sed specialem. Quod autem aliarum nullam, pura neque temperantiam neque fortitudinem, dividimus in generalem & particularem, ratio est quod sunt, ut supra diximus, in appetitu sensitivo qui non se extendit ad commune bonum, sed circa particularia versatur, iustitia vero quae est in voluntate intellectuale sequente cognitionem, ad idem tenditur commune bonum. Ad tertium respondetur, quod quia peculiare cuiusque bonum refertur in commune & publicum potest, sit vi legalis iustitia omnibus imperet singularibus virtutibus, ac perinde omnium opera dicantur aequitate, sicuti & cuncta vitia, iniquitates, secundum illud 1. Io. 3. Omne peccatum est iniquitas. Ad quartum tripartitum argumentum respondetur, quod etsi legalis iustitia abunde sufficiat per suum imperium cuncta virtutum opera referre in bonum commune, nihilominus requiritur iustitia particularis ad eligendum actum respectu sui proprii obiecti, sicuti & requiruntur virtutes alie particulares. Neque vero bonum commune & privatum ea sola ratione differunt, quia vnum & multa, sed quia alia est ratio communis boni, atque alia singularis, sicuti alia est ratio totius, atque alia partis. Quare Aristot. 1. Polit. eos subdant, qui putabant civitatem non aliter a domo differre, quam differunt multum & paucum. Attamen quia inter partes eiusdem familiae, ut supra dictum est, non est propria ratio iusti, non distinguitur tertia species iustitiae.

ARTICULVS VI.

Virum iustitia particularem habeat materiam, an vero circa aliarum passiones & materias versetur.

Quoniam dictum est particularem iustitiam esse specialem virtutem, quae habet peculiarem rationem obiecti quaeritur, virum peculiarem sibi quoque vendicet materiam? Et arguitur à parte negativa. Aug. lib. 8. 3. q. ubi virtutes animi quibus in hac vita spiritualiter vivitur, distinguitur in quatuor quae sunt Temperantia Prudentia, Fortitudo, Iustitia, subdit quod iustitia per